שלשים יום קודם החג – הלכות חג בחג

תניא שואלין ודורשין בהלכות פסח קודם הפסח שלשים יום הלכך שלשים יום קודם הפסח חל עליו חובת ביעור.
(טור אורח חיים סימן תכט)

❋ ❋ ❋

שואלים בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום.
(שו"ע אורח חיים סימן תכט סעיף א)

❋ ❋ ❋

ומתחילין מיום הפורים עצמו. (חק יעקב, פרי חדש, שו"ע התניא – עפ"י הגמ' סנהדרין יב:, רש"י ר"ה ז. וסנהדרין פז., תוס' בכורות נז:, ועוד)

❋ ❋ ❋

והוא הדין בשאר יום טוב דורשין קודם לכן ל' יום (ב"ח, מ"א, שו"ע התניא, רש"י ומהרש"א סוכה ט., ירושלמי שקלים, ועוד)

❋ ❋ ❋

הזהיר ממשהו חמץ בפסח, מובטח לו שלא יחטא כל השנה.
(האריז"ל – עיין בספר פלא יועץ מערכת פסח)

❋ ❋ ❋

ובכל שנה ושנה שלשים יום קודם הפסח הש"י עושה להם לישראל משא פנים ברוב חסדיו, ומתחיל להוציא נפשותם מהיכלות הטומאה מעט מעט שיעור חלק אחד משלשים בכל לילה, באופן שבליל ביעור חמץ כל פושעי ישראל עומדים בפתח היכל החיצון מהנ' שיעור חלק אחד משלשים משיעור הכמות שהיו נכנסים ליל שלשים ואחת קודם הפסח, ובליל פסח אינם נכנסים כלל ועיקר וכולם פטורים ובני חורין, וגזרה חכמתו יתברך להיות חירות נפשות בשלשים יום מעט מעט שלא ירגיש סמא"ל כל כך צער ולא יקטרג, מסכ"י:
(חסד לאברהם - מעין ב' נהר נ"ז)

[מתחלה מביא ה"חסד לאברהם הנ"ל, ועל זה כתב]: **וזהו סוד שואלין ודורשין בהלכות פסח ל' יום כו', והנה האחרונים כתבו בהלכות פסח דאותן ל' יום דשואלין ודורשין מתחילין מיום פורים עצמו, הרי שענין חירות הזאת דהיינו היציאה מהיכלות הטומאה שבל' יום אלו מתחילין מפורים, דהיינו י"ד אדר** ממילא לפ"ז שכל רשע בישראל אשר מרשיע תמיד עיקר פחיתותו ושפלותו הוא ב"י"ג אדר, דהא ביום י"ד מתחיל לצאת מעט מעט מרשעתו וטומאתו. וזה היה כוונת המן להתגבר על ישראל ב"י"ג לחודש אדר כו'. (ערבי נחל פרשת שמיני)

[מביא מזקינו החסד לאברהם הנ"ל, ומוסיף על זה]: **והעיני בשר לו, יכוון לקראת אלקינו וייטיב מעשיו שלשים יום קודם לפסח כו'.** (לב דוד להחיד"א ז"ל)

❋ ❋ ❋

רבי זירא אמר מהכא שמחה לאיש במענה פיו ודבר בעתו מה טוב (משלי טו, כג). **אימתי שמחה לאיש בזמן שמענה בפיו לשון אחר אימתי שמחה לאיש במענה פיו בזמן שדבר בעתו מה טוב.** (גמרא ערובין נד.)

אימתי שמחה וכו' בזמן – שיודע לדרוש הלכות חג בחג, דבר אחר אימתי שמחה לאיש, אימתי אדם שמח בתלמודו בזמן שיש לו מענה, כששואלין ממנו דבר הלכה. (רש"י שם)

❋ ❋ ❋

חכמים הראשונים תקנו בזמן שבית המקדש היה קיים, שיתחילו הדרשנים לדרוש ברבים הלכות הרגל שלשים יום לפני הרגל, דהיינו שמפורים ואילך ידרשו הלכות פסח, ומחמשה באייר ואילך ידרשו הלכות עצרת, ומי"ד באלול ואילך ידרשו הלכות החג כו'.

ותקנה זו לא נתבטלה מישראל אף לאחר שחרב בית המקדש, שכל חכם היה שונה לתלמידיו הלכות הרגל שלשים יום לפניו, כדי שיהיו בקיאים בהלכותיו וידעו המעשה אשר יעשון.

ובדורות הללו שאין החכם שונה לתלמידיו הלכות (לפי שהכל כתוב בספר) מצוה על כל אחד ואחד שילמוד הלכות הרגל קודם הרגל עד שיהיה בקי בהם וידע המעשה אשר יעשה.

משה רבינו עליו השלום תיקן להם לישראל שיהיה כל חכם העיר דורש לבני עירו בכל רגל בענינו של יום הנעשה בו ביום כגון בפסח ביציאת מצרים ובעצרת במתן תורה ובחג בהיקף עניני כבוד. וגם כן ידרוש לעם בכל רגל הלכות הצריכות לבו ביום שיודיע להם האסור והמותר בו ביום, הלכות פסח בפסח והלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג, אף על פי שדרש להם הלכות הרגל שלשים יום לפניו. ועכשיו אין נוהגין לדרוש הלכות בחג עצמו (לפי שהכל כתוב בספר) אלא דורשין באגדה מענינו של יום (הערת המלקט: רק שכל אחד ילמוד בעצמו בספר).
(שו"ע התניא או"ח סימן תכט סעיפים א-ד)

❋ ❋ ❋

א"ר בא בר ממל אילו היה לי מי שיומנה עמי היתרתי בשר בכור להישקל בליטרא והיתרתי שיהו עושין מלאכה בחולו של מועד. כלום אסרו בשר בכור להישקל בליטרא לא כדי שיהו מוכרין אותו בזול והן מערימין עליו ומוכרין אותו ביוקר. כלום אסרו לעשות מלאכה בחולו של מועד אלא כדי שיהו אוכלין ושותין ויגיעין בתורה ואינון אוכלין ושתין ופחזין.
(תלמוד ירושלמי מועד קטן ט.)

❋ ❋ ❋

וידוע מה שפירשו הקדמונים על פסוק (תהלים עה, ג) **כי אקח מועד אני מישרים אשפוט, שמי שמאבד הזמן ואינו עוסק בתורה בשבתות ובמועדים, ענוש יענש גם על ימי החול, ואין לו מקום פטור באומרו שהיה טרוד על המחיה ועל הכלכלה, שהרי שבתות ומועדים יוכיחו כי אין בפיהו נכונה.** (פלא יועץ מערכת שבת)

❋ ❋ ❋

מה שאמרו שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום לא סוף דבר שאלה בהלכות החג אלא כל השתדלות של צורך החג בכלל זה ר"ל שראוי להתחיל ולהשתדל בצרכי החג קודם החג שלשים יום. (מאירי עבודה זרה ה:)

❋ ❋ ❋

תנו רבנן משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג. (גמרא מגילה לב.)

וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת - למה הוצרך לכתוב כאן וידבר משה וכי כל המצות כולן לא אמרן משה לישראל, מהו וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל מלמד שהיה מדבר עמהן הלכות כל מועד ומועד בזמנן להודיע חוקי האלהים ותורותיו, וקבלו וקיימו שכר המצות עליהם ועל בניהם בזה ובבא. (רש"י שם)

❋ ❋ ❋

אמר רב נחמן בר יצחק מאי עיבורין הפסקת עיבורין דתנן הן העידו שמעברין השנה כל אדר שהיו אומרים עד הפורים מאי טעמא דמאן דאמר עד הפורים כיון דאמר מר שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום אתי לזלזולי בחמץ. (גמרא ראש השנה ז.)

אתי לזלזולי בחמץ – **שכבר מן הפורים ואילך התחילו הדרשנים לדרוש ברבים בהלכות הפסח,** הוזקקו השומעים לעשות פסח לסוף שלושים יום, ואם יעברו בית דין את השנה לא יתקבלו דברי שלוחי בית דין לשומעין לדחות את הפסח, שכבר שמעו מן הדרשנים. (רש"י שם)

❋ ❋ ❋

היתה פ' שקלים סמוכה לאדר בין מלפניה בין מלאחריה קורין אותה וחוזרין וכופלין אותה וכן בשניה וכן בשלישית וכן ברביעית וכן בפורים שואלים הלכות [הפסח] בפסח והלכות עצרת בעצרת הלכות [החג] בחג בבית הועד שואלים בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום רשב"ג אומר שתי שבתות. (תוספתא מגילה פ"ג מ"ב)

❋ ❋ ❋

הני שלשים יום מאי עבידתייהו כדתניא שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום.
(גמרא פסחים ו.)

קודם שלשים יום - לפסח, ולקמן מפרש כנגד ששואלין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום, ומאז חל עליו להיזהר בצרכי הפסח. (רש"י שם)

הא למדת ששואלין בהלכות הפסח שלשים יום קודם לפסח ושכל השואל בענין זה באותו זמן שואל כענין הוא ודוחין את השואל שלא כענין מפניו וזכר לדבר שהרי משה עומד בפסח ראשון ומזהיר על פסח שני ואף על פי ששאלת הטמאים הביאתהו לכך מ"מ אלמלא שכן לא היה מאריך בדיני פרטיו כל כך עד שיגיע זמן הראוי לכך. (מאירי שם)

❋ ❋ ❋

דתניא שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום.
(גמרא מגילה כט:)

❋ ❋ ❋

אמר ליה רבא לרב נחמן מכדי מפוריא לפיסחא תלתין יומין הוו ומפוריא דרשינן בהלכות הפסח דתניא שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום.
(גמרא סנהדרין יב:)

❋ ❋ ❋

[והתניא] שואלין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום. (גמרא עבודה זרה דף ה:)

❋ ❋ ❋

שהיו אומרים כו' - לפיכך הוצרכו להעיד כן, שהיו שאר חכמים אומרים עד הפורים מעברין ושוב אין מעברין, וטעמא מפרש במסכת ראש השנה **דמן הפורים התחילו לדרוש בהלכות הפסח, דתניא שואלים בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום,** וכי מרחק להו לא צייתי לשלוחי בית דין, שכבר שמעו מן הדרשנים לעשות הפסח בסוף שלשים ואתי לזלזולי בחמץ.
(רש"י סנהדרין דף פז.)

❋ ❋ ❋

ובפרק קמא דר"ה (דף ז.) נמי משמע כן **שמיום הפורים מתחילין לדרוש** ולא מקודם גבי הם העידו שמעברין את השנה כל אדר שהיו אומרים עד הפורים **משום דדורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום ואתי לזלזולי בחמץ מיום הפורים קודם הפסח שלשים יום שמע מינה דערב הפסח בכלל השלשים יום** וכן ר"א ור"ש דאמרי בסמוך באחד בניסן מפרש בגמרא דסברי כמאן דאמר שתי שבתות שמע מינה ערב פסח מן המנין.
(תוספות בכורות דף נז:)

❋ ❋ ❋

ומקמי פיסחא בתלתין יומי, מיבעי ליה לישראל למגמר מילי דפיסחא ואגמורי אינשי ביתיה, דתניא (פסחים ו.) **שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום.**
(ספר הלכות גדולות סימן י"א – הלכות פסח)

❋ ❋ ❋

משנה: סוכה ישנה בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין ואיזו היא סוכה ישנה כל שעשאה קודם לחג שלשים יום אבל אם עשאה לשם חג אפילו מתחילת השנה כשרה. (גמרא סוכה ט.)

בית שמאי פוסלין - דבעו סוכה לשמה, וזו סתם נעשית, ואילו תוך שלשים לחג הוה, **כיון דשואלין בהלכות החג קודם לחג שלשים יום** סתם העושה לשם חג הוא עושה, אבל קודם שלשים סתמא לאו לחג. (רש"י שם)

בפרש"י בד"ה ב"ש פוסלין כו' **כיון דשואלין בהלכות החג קודם לחג ל' יום** כו' עכ"ל. בפרק קמא דפסחים יליף לה מקרא **דשואלין בהלכות פסח לפסח ל' יום,** ואפשר דילפינן הלכות חג מפסח בשום דרשא, ואינו דומה, דב"ה הכא לית להו הא דשואלין דבהא לא פליגי אב"ש, ומכאן תשובה לב"י באו"ח ריש הלכות פסח שהבין הא דשואלין ל' יום קודם היינו דוקא בפסח ולא בחג. (מהרש"א שם)

❋ ❋ ❋

ארבע אמות של הלכה ארבע אמות בגימ' תש"ך וידבר ה' אליו מאוהל מועד שחלל אוהל מועד הי' ג"כ תש"ך מזה הטעם כל ששהא שלשים יום באדם אינו נפל הטעם **כי בשלשים יום יש תש"ך שעות** ובזה היקף האדם את מדת החסד בכללות יו"ד לכן אינו נפל וזה אמר אדם כי יקריב מכם שגם אדם צריך לזה המספר של תש"ך הוא קרבן להי' לקיים ופדויו מבן חודש (במדבר כה) תפדה אבל פחות מבן חודש אין לו יקר פדיון נפשו.
(מגלה עמוקות על התורה - פרשת ויקרא)

(הערת המלקט: מזה רואין גודל הענין והנחיצות בענין לחלק לימוד ההלכות בשלשים יום, הן בענין שלשים יום קודם החג, והן בענין לחלק כל שו"ע או או"ח או הלכות שבת וכו' ללמוד במעגל החודש, ואפשר שזה ג"כ הטעם של המחבר רבינו יוסף קארו זיע"א על מה שחילק הד' חלקי שו"ע בשלשים יום, עיין בהקדמת מרן הב"י לשו"ע).

❋ ❋ ❋

אמנם כדי לבער רוח הטומאה מעליו לגמרי לא סגי בבדיקה ובביעור החמץ לחוד, **אלא כתבו המקובלים שמשלשים יום קודם לפסח צריך ליתן לב ללכת בדרך טובים ולקיים קצת דרכי התשובה, ואז הקב"ה בכל לילה מוציא חלק נשמות ישראל מתוך הקליפות הכל לפי מעשיו של אדם ולפי הכנתו, עד שבליל התקדש חג עומדים מבחוץ בני חורין,** וזהו בחינת יציאת מצרים שיש מדי שנה בשנה, וזהו בעצם אומרם חייב אדם להראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, וזהו עיקר שמחתינו על גאולתינו ועל פדות נפשינו. אבל אם לא עשה הכנה מקודם ולא נזהר בחמץ כראוי, לשמחה מה זו עושה, ודין גרמא שאינו מתעורר כל כך ואינו נכנס בלבו כל כך שמחה, כי הכל תלוי לפי מעשיו ולפי זכות נשמתו ולפי הכנתו.

וביותר צריך להתעורר בתשובה אלה הל' יום קודם פסח, כי עינינו תכליה אל צפייתינו צפינו למאמר חכמי ישראל שאמרו בניסן נגאלו ובניסן עתידים ליגאל, והן בעון חניסנ"ים נראו בארץ זה כמה מאות שנים אנחנו לא נושענו, ובודאי שבהתקרב הימים האלה רחל מבכה על בניה וה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאוג ישאג על נוהו וכל צבא מרום ומשיח קדשינו יושבים ומצפים בשבעה עינים לראות אם הגיע קץ הפלאות כי עת לחננה כי בא מועד.

לכן חייב כל אדם להתעורר ולעשות על אשר בכוחו לעשות ולשפוך נפשו לפני ה' יום ולילה לילה על הגאולה אולי ימצא עת רצון ויתעשת האלקי"ם השומע תפלת כל פה וישמע קול תחנוניו ועל כל פנים תפלתו ומעשיו עושים רושם ועילוי לשכינת עוזנו על ידו ונחת רוח למעלה כי ישר בעיני ה' כאשר רואה כי יש נחלה על שבר בת עמו ועל צער השמים וסוף הכבוד לבוא ויזכה ויראה בנחמת ציון ובבנין קדשינו ותפארתינו שיבנה במהרה בימינו אמן כן יהי רצון. (פלא יועץ, אות חמץ)